

23.1.2006

2620/4/04

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Jari Pirjola

TURVAPAIKAN HAKEMINEN JA TURVAPAIKKAHAKEMUKSEN PERUUTTAMINEN

1 KANTELU

Pyysitte kirjeessänne eduskunnan oikeusasiamiestä tutkimaan Turun kihlakunnan poliisilaitoksen menettelyä montenegrolaisen perheen turvapaikka-asiassa. Kysytte, painostiko Turun kihlakunnan poliisilaitos päämiehiänne (A, B sekä heidän neljä lastaan) olemaan hakematta turvapaikkaa sekä peruuttamaan turvapaikkahakemuksensa. Kerrotte perheen isän A:n kertoneen, että hän olisi halunnut hakea turvapaikkaa, mutta hänen ei annettu sitä tehdä. Mielestänne ei myöskään ollut asianmukaista, että perheen isä ja äiti eivät päässeet yhdessä keskustelemaan mahdollisesta turvapaikan hakemisesta.

Kantelukirjoituksessa arvostellaan myös sitä, että B:n turvapaikkahakemuksen peruuttamisesta puuttui sisäasiainministeriön antaman turvapaikkaohjeen (Dnro SM-2004-2121/Ka-23) edellyttämät kaksi esteetöntä todistajaa.

3 RATKAISU

3.1 Keskeiset tapahtumat

Poliisiosaston lausunnossa todetaan tapahtumatietojen osalta seuraavaa. Montenegrosta kotoisin oleva perhe haki vuonna 2002 Suomesta turvapaikkaa. Ulkomaalaisvirasto teki hakemukseen kielteisen päätöksen. Turvapaikkahakemus katsottiin ilmeisen perusteettomaksi. Perhe katosi Suomesta vuonna 2003 välttääkseen käännyttämisen täytäntöönpanon. Perhe haki turvapaikkaa Norjasta, Ruotsista ja Tanskasta, josta heidät palautettiin Suomeen syyskuussa 2004.

3.2 Turvapaikan hakeminen

Saatu selvitys

Pyysitte oikeusasiamiestä tutkimaan, painostiko Turun kihlakunnan poliisilaitos päämiehiänne olemaan hakematta turvapaikkaa sekä peruuttamaan turvapaikkahakemuksensa. Saadussa selvityksessä kiistetään, että asiassa olisi menetelty epäasianmukaisesti. A ei selvityksen mukaan halunnut hakea turvapaikkaa. B haki turvapaikkaa 9.10.2004 mutta perui vapaaehtoisesti hakemuksensa seuraavana päivänä.

Saadun selvityksen yksityiskohdista todettakoon seuraavaa. Turun kihlakunnan poliisilaitoksen komisarion C:n selvityksestä käy ilmi, että B oli 9.9.2004 ilmoittanut Turun kihlakunnan poliisilaitoksella hakevansa turvapaikkaa. Seuraavana päivänä häntä oli puhuteltu ja hänelle oli kerrottu, että "*hänellä on oikeus tehdä uusi turvapaikkahakemus ja se käsitellään asianmukaisesti*". B:lle kerrottiin edelleen, että hän ei voi itse hakea turvapaikkaa miehensä puolesta, vaan aviomies tekee tämän ratkaisun itse.

Selvityksessä todetaan edelleen muun muassa seuraavaa: "*Kysyin häneltä monta kertaa, miksi hän hakee uutta turvapaikkaa ja hän vastasi aina, että tarvitsee rahaa. Kerroin, että rahattomuus ei riitä turvapaikan saamiseen.*" Kun B oli ymmärtänyt, että hänen miehensä saattaa lähteä seuraavana päivänä kotiin lasten kanssa, hän oli ilmoittanut, ettei halua jäädä tänne yksin ja peruuttanut omakätisesti turvapaikkahakemuksensa. Selvityksen mukaan häntä ei painostettu tähän ratkaisuun.

Siltä osin kuin kysymys on A:n turvapaikkahakemuksesta, niin selvityksen mukaan olitte soittanut C:lle ja kertonut, että A oli antanut ymmärtää haluavansa hakea uudelleen turvapaikkaa. C oli kertonut, että "*A oli aiemmin aamulla ilmoittanut, ettei hän aio hakea uudelleen turvapaikkaa, vaan haluaa lähteä lasten kanssa kotiin*". Vanhempi konstaapeli D oli vahvistanut saman viestin: A "*oli ilmoittanut selvästi ettei aio hakea uutta turvapaikka ja haluaa lasten kanssa kotiin.*" A oli kirjoittanut tämän myös paperille.

Totean omana kannanottonani seuraavan.

Saadussa selvityksessä kiistetään se, että Turun kihlakunnan poliisilaitos olisi epäasianmukaisesti pyrkinyt vaikuttamaan päämiestenne oikeuteen hakea turvapaikkaa Suomesta. Asiaan ja tapahtumien kulkuun ei ole enää tässä vaiheessa saatavissa lisäselvitystä. Siltä osin kuin kysymys on päämiestenne oikeudesta hakea uudelleen turvapaikkaa Suomesta, niin katson jääneen näyttämättä, että Turun kihlakunnan poliisilaitos olisi menetellyt asiassa lainvastaisesti.

Saatu selvitys nostaa kuitenkin esiin kysymyksiä siitä, kuinka poliisi on nyt kyseessä olevaa asiaa hoitanut ja onko poliisi mieltänyt oman roolinsa ja tehtäviensä rajat tässä asiassa kaikilta osin oikein. Selvityksissä kiinnittää huomiota ensinnäkin se, miksi B:lle kerrottiin 10.9.2004 hänen mahdollisuudestaan hakea turvapaikkaa, vaikka hän oli jo edellisenä päivänä ilmoittanut hakevansa turvapaikkaa. Poliisin tehtäviin ei myöskään kuulu alustavankaan kannan ottaminen turvapaikanhakijan turvapaikkaperusteeseen,

vaikka kyseinen peruste ei poliisin näkemyksen mukaan oikeuttaisikaan kansainväliseen suojeluun. Erityisen hienovarainen annettun informaation suhteen tulee olla sellaisissa tilanteissa, jossa turvapaikanhakija kärsii mielenterveysongelmista tai on turvapaikan hakemisen suhteen muuten "kahden vaiheilla". Poliisin tehtävänä ei ole millään tavalla vaikuttaa siihen, päätyykö henkilö hakemaan turvapaikkaa. Selvää on, että poliisi voi antaa turvapaikanhakijoille yleistä ja objektiivista informaatiota turvapaikkaprosessista tai esimerkiksi ulkomaalaislainsäädännöstä.

3.3

Turvapaikkahakemuksen peruuttamismenettely

Sisäasiainministeriön turvapaikkaohjeen (SM-2004-2121/Ka-23) mukaan ulkomaalainen voi peruuttaa turvapaikkahakemuksensa toimittamalla poliisille tai rajatarkastusviranomaiselle kirjallisen ilmoituksen, josta yksiselitteisesti ilmenee, että hän peruuttaa turvapaikkahakemuksensa. Ulkomaalaisen tulee ilmoittaa myös peruutuksen syy sekä päivätä ja allekirjoittaa tekemänsä peruutusilmoitus. Peruutusilmoituksen vastaanottanut viranomainen pyytää peruuttamiselle kaksi esteetöntä todistajaa, jotka voivat olla poliisi- tai rajatarkastusviranomaisia.

Saadussa selvityksessä myönnetään, että turvapaikkahakemuksen peruuttamisessa tapahtui virhe, koska todistajat eivät allekirjoittaneet todistusta. Katson, että asiassa meneteltiin virheellisesti. Kiinnitän vastaisen varalle komisario C:n ja ylikonstaapeli D:n huomiota siihen, että edellä mainitun sisäasiainministeriön turvapaikkaohjeen mukaan turvapaikkahakemuksen peruutusilmoituksen vastaanottanut viranomainen pyytää peruuttamiselle kaksi esteetöntä todistajaa. Lähetän heille tässä tarkoituksessa jäljennökset tästä vastauksesta.

3.4

Kantelun muut väitteet

Arvostelette vielä sitä, että nyt kyseessä olevan perheen isä ja äiti eivät päässeet yhdessä keskustelemaan mahdollisesta turvapaikan hakemisesta. Toteatte vastineessanne muun muassa, että poliisit eivät antaneet päämiehillenne mahdollisuutta tavata toisiaan sen jälkeen kun B haki uudestaan turvapaikkaa. Kun B meni tapaamaan miestänsä, hän joutui sen sijaan poliisin puhutteluun/kuulusteluun. Kirjoitatte vastineessanne, että D:n selvityksestä ilmenee, että B:lle kerrottiin että mies ei hae turvapaikkaa, mitä B ei tahtonut uskoa. Mielestänne on kyseenalaista, tekivätkö päämiehenne asiassa vapaaehtoiset päätökset selvitettyjen vaihtoehtojen pohjalta.

Sisäasiainministeriön poliisiosasto toteaa tältä osin, että "*jälkeenpäin on mahdotonta arvioida, olisiko perheen äidin ja isän tiiviimpi yhteydenpito muuttanut heidän päätöksiään turvapaikka-asiassa. He tapasivat toisensa ainakin 8.9.2004, jolloin heillä oli mahdollisuus keskusteluun yhteisestä tilanteestaan. Tapaamisasiaa ei ole poliisien selvityksissä käsitelty enempää*".

Totean omana kannanottonani seuraavan.

Saatujen selvitysten perusteella on vaikea arvioida sitä, olisiko perheen isän ja äidin tiiviimpi yhteydenpito vaikuttanut heidän tekemiinsä ratkaisuihin. Poliisin selvityksessä todetaan, että B tapasi 8.9.2004 miehensä "*mutta heillä ei ollut mitään sanottavaa toisilleen vaikka mahdollisuus keskusteluun oli.*" Teidän mielestänne se, että päämiehenne eivät saaneet tavata toisiaan sen jälkeen (9.9.2004) kun B haki uudelleen turvapaikkaa, saattoi vaikuttaa heidän ratkaisuihinsa.

Minulla ei sinänsä ole käytettävissäni olevien asiakirjojen perusteella edellytyksiä asettaa Teidän tai poliisin ristiriitaista näkemystä tapahtumien kulusta kyseenalaiseksi. Asiakirjoissa on vain niukasti tietoa puolisoiden halusta ja mahdollisuudesta keskustella keskenään. Selvityksistä ei käy ilmi, ovatko puolisot esittäneet toivomuksen saada tavata toisensa 9.9.2004 jälkeen tai ovatko he olleet yhteydessä puhelimitse. Totean myös, että turvapaikan hakeminen uudestaan olisi nähdäkseni ollut mahdollista vielä käännytyspäivänäkin, jos tällaiseen ratkaisuun olisi päädytty. Katson, että asia ei enää tässä vaiheessa edellytä laillisuusvalvojan enempää toimenpiteitä.

4

TOIMENPITEET

Kiinnitän vastaisen varalle komisario C:n ja ylikonstaapeli D:n huomiota siihen, että sisäasiainministeriön turvapaikkaohjeen (Dnro SM-2004-2121/Ka-23) mukaan turvapaikkahakemuksen peruutusilmoituksen vastaanottanut viranomaisen pyytää peruuttamiselle kaksi esteetöntä todistajaa. Lähetän heille tässä tarkoituksessa jäljennöksen tästä vastauksesta. Saatan lisäksi Turun kihlakunnan poliisilaitoksen tietoon tämän vastauksen kohdassa 3.2 esitetyt yleiset turvapaikanhakijoiden kohteluun liittyvät näkökohdat. Lähetän tämän vastauksen tiedoksi myös sisäasiainministeriön poliisiosastolle.